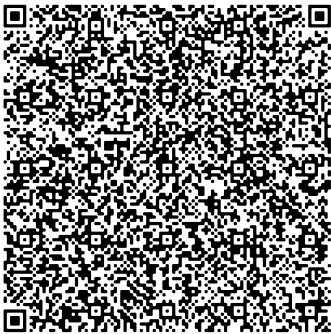

ПРАКТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ

УДК 378.048.2 : 614.23

Олександра Лисенко
ORCID iD 0000-0001-9356-1306

кандидат педагогічних наук,
заступник директора Інституту післядипломної освіти,
Національний медичний університет імені О. О. Богомольця,
бульвар Т. Шевченка, 13, 01601 м. Київ, Україна,
a.yu.lysenko@gmail.com

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ПІДГОТОВЦІ ЛІКАРІВ

У запропонованій статті відображено особливості підготовки лікарів на післядипломному етапі, відзначено доцільність застосування андрагогічних принципів навчання у роботі з лікарями-інтернами, обґрунтовано необхідність застосування інтерактивного навчання в інтернатурі, проаналізовано практичний курс з невідкладної допомоги, як інтерактивний метод формування компетентності лікарів, висвітлено переваги інтерактивного навчання у контексті вироблення потреби у неперервному підвищенні власної кваліфікації, стресостійкості, відповідальності, здатності до роботи у команді.

Ключові слова: андрагогічні принципи навчання; інтерактивне навчання; післядипломна підготовка лікарів; практичний курс невідкладної допомоги.

Вступ. На сучасному етапі розвитку суспільства, що характеризується значними обсягами та стрімкими темпами оновлення інформації все більш актуальними постають питання щодо розвитку та удосконалення післядипломної професійної підготовки (Ognevuyuk V., Sysoieva S., 2013, с. 1). Особливого значення принцип освіти упродовж життя набуває у галузі охорони здоров'я, адже лікарі, які не рухаються уперед, неминуче скочуються назад піддаючи небезпеці найвищі суспільні цінності – життя та здоров'я людей.

Проблемі післядипломної підготовки лікарів присвячено багато наукових досліджень як українських так і зарубіжних вчених, однак, питання щодо особливостей навчання лікарів-інтернів з урахуванням андрагогічних принципів все ще залишаються недостатньо вивченими та імplementованими в освітню практику вищих медичних навчальних закладів України.

Саме тому, нашу увагу привернув напрям інтерактивного навчання лікарів-інтернів, як такий, що найбільшою мірою відповідає психологічним особливостям професійного становлення лікарів під час первинної спеціалізації в інтернатурі.

Метою статті є обґрунтування доцільності запровадження інтерактивного навчання лікарів-

інтернів на прикладі практичного курсу невідкладної допомоги.

Післядипломна підготовка є обов'язковим етапом професійного становлення лікарів та на сьогодні в Україні реалізується шляхом проходження первинної спеціалізації (інтернатури) упродовж 1-3 років залежно від спеціальності, що підлягає опануванню (наказ МОЗ України від 19 вересня 1996 р. №291).

Особливістю цього етапу є контингент осіб, які навчаються. Адже, лікарі інтерни є дорослими дипломованими фахівцями, які успішно завершили додипломний етап підготовки та працевлаштовані у системі практичної охорони здоров'я на посадах лікарів-інтернів. Таким чином, підходи щодо організації їх підготовки мають бути відмінними від тих, що застосовуються у процесі студентського навчання.

Зокрема, означена необхідність обумовлена такими основними характеристиками, що відрізняють лікаря-інтерна від студента, а саме дорослого, який навчається від недорослого учня (Сисоєва С.О., 2011, с. 30):

- усвідомлення себе самостійною, самокерованою особистістю;
- накопичений життєвий досвід;

- готовність до навчання, що обумовлюється мотивацією до досягнення конкретної мети за допомогою освіти;
- прагнення до швидкої реалізації отриманих знань, умінь і навичок;
- обмеженість навчальної діяльності у часі через певні просторові, побутові, професійні та соціальні фактори.

Саме тому, у процесі професійної підготовки лікарів-інтернів слід дотримуватись таких андрагогічних принципів організації процесу навчання, як (Сисоєва С. О., 2011, с. 28-29):

- пріоритет самостійного навчання;
- спільна діяльність учня з викладачем;
- опора на досвід учня;
- індивідуалізація;
- системність;
- контекстність;
- актуалізація результатів навчання;
- елективність;
- розвиток освітніх потреб;
- свідомого навчання.

У цьому контексті особливо актуальним у процесі підготовки лікарів-інтернів постає застосування інтерактивного навчання. Адже, при активному процесі навчання інтерн виступає у якості суб'єкта освітнього процесу, виконує творчі, пошукові, проблемні завдання (Sysoieva S., 2013, с. 55).

Враховуючи, що інтернатура, як обов'язковий етап післядипломної підготовки лікарів спрямована на підвищення рівня практичної підготовки випускників вищих медичних навчальних закладів, забезпечення їх професійної готовності до самостійної лікарської діяльності, інтерактивні технології навчання набувають особливого зна-

чення (наказ МОЗ України від 19 вересня 1996 р. №291).

У якості прикладу інтерактивного навчання лікарів-інтернів ми пропонуємо практичний курс невідкладної допомоги, що розрахований на 12 годин та є обов'язковим для лікарів-інтернів усіх спеціальностей у Національному медичному університеті імені О.О. Богомольця.

Означений курс передбачає опанування практичних навичок з надання невідкладної допомоги при раптовій зупинці кровообігу на симуляційних манекенах. Зокрема, навчальний курс побудований у такій послідовності (див. Рис. 1):

- вступ до циклу невідкладної допомоги – 10 хв.;
- лекція «Причини та запобігання зупинки кровообігу схема обстеження ABCDE, вступне лікування» – 30 хв.;
- практичне заняття з обстеження пацієнта за схемою ABCDE – 120 хв.;
- ознайомлення з методами забезпечення прохідності дихальних шляхів – 60 хв.;
- семінар «Надання невідкладної долікарської допомоги при різних станах» – 120 хв.;
- підсумування та обговорення питань – 20 хв.;
- обговорення питань та вступ до другого дня занять – 10 хв.;
- демонстрація стимуляційного сценарію викладачами – 15 хв.;
- лекція «Універсальний алгоритм реанімаційних заходів» – 45 хв.;
- практичне заняття з базової підтримки життя (Basic Life Support – ALS) та автоматизованої зовнішньої дефібриляції (Automated External Defibrillation – AED) – 100 хв.;

Рис. 1. Форми навчання, що поєднуються у практичному курсі з невідкладної допомоги

- моделювання симуляційних сценаріїв на манекенах – 90 хв.;
- залік – 80 хв.

Розглянемо більш детально структуру запропонованої нами інтерактивної технології підготовки інтернів з питань надання невідкладної допомоги (див. Рис. 2) з урахуванням таких її структурних елементів, як: форми, методи, прийоми, методики, а також засоби, що застосовуються з метою досягнення запланованого результату – формування компетентності лікарів з надання невідкладної допомоги.

Відповідно до рекомендацій, представлених у роботі професора Сисоєвої С. О. та з огляду на поставлене нами завдання щодо формування практичних умінь інтернів, а також розвитку у них самостійності мислення, волі та пізнавального

інтересу започаткований нами курс передбачає застосування таких методів навчання, як: пояснювально-ілюстративний, практичний, репродуктивний, гра (Сисоєва С. О., 2011, с. 66). Також нами застосовується метод чотирьох кроків, що передбачає чергування різних методів навчання з метою кращого засвоєння матеріалу, зокрема, 1 крок – демонстрація викладачем реанімаційних заходів у реальному часі; 2 крок – демонстрація з роз'ясненнями викладача; 3 крок – повторна демонстрація з коментарями інтерна; 4 крок – самостійне проведення реанімаційних заходів інтерном (Mackway-Jones K, Walker M., 2006, 24). Що стосується форми навчання, то залежно від обраного класифікаційного критерію ми визначаємо мікрогрупове змішане навчання.

Рис. 2. Структурні елементи інтерактивної підготовки інтернів з питань надання невідкладної допомоги

Серед прийомів, що застосовуються під час проведення практичного курсу: фронтальне опитування, конструювання відповідей у їх ході, «Сократівські запитання», коментування відповідей, позитивна критика. У ході курсу застосовуються симуляційні манекени, а також комп'ютерні засоби візуалізації навчання.

На нашу думку, запроваджений курс має надзвичайну актуальність у контексті формування професійної компетентності лікаря, адже відповідно до ст. 78 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19 листопада 1992 р. надання першої медичної невідкладної допомоги у разі нещасного випадку та інших екстремальних ситуаціях є професійним обов'язком для всіх працівників галузі охорони здоров'я.

Окрім цього, означений курс невідкладної допомоги забезпечить гармонійні умови для досягнення таких позитивних цілей, що передбачає інтерактивне навчання інтернів, як:

- інтенсифікація процесу розуміння, засвоєння та творчого застосування знань при вирішенні практичних завдань;
- підвищення мотивації;
- формування здатності мислити не ординарно;
- встановлення ефективної комунікації;
- удосконалення професійної компетентності;
- об'єктивізація системи контролю знань, умінь та навичок;
- змінення установок учасників та навколишньої дійсності.

Таким чином, застосування інтерактивного навчання у процесі підготовки інтернів створює підґрунтя для вироблення у них стійких умінь і навичок щодо надання невідкладної допомоги, забезпечує усвідомлення необхідності щодо злагодженості та оперативності виконання певної послідовності дій з метою збереження життя особи при невідкладних станах, сприяє виробленню потреби у неперервному підвищенні власної

кваліфікації, стресостійкості, відповідальності, здатності до роботи у команді, що є невід'ємними складовими компетентності лікарів.

Висновок. Практичний курс невідкладної допомоги можна розглядати як педагогічну технологію, що за своїми методичними особливостями є подібною до навчального тренінгу та дозволяє забезпечити відпрацювання вміння і навичок щодо надання невідкладної допомоги у разі раптової зу-

пинки кровообігу, що є обов'язковим компонентом професійної компетентності кожного лікаря, в умовах максимально наближених до реальних ситуацій, наочно демонструє наслідки прийнятих рішень щодо забезпечення базової підтримки життя, дозволяє інтернам реально оцінити власні можливості щодо надання невідкладної допомоги та відповідно підвищує ефективність проведення практичного заняття.

Література

1. **Сисоєва С. О.** Інтерактивні технології навчання дорослих: навчальний посібник / С. О. Сисоєва. – К.: ВД «Екмо», 2011. – 324 с.
2. **Mackway-Jones K, Walker M.** The Pocket Guide to Teaching For Medical Instructors Advanced Life Support Group, 2006. P. 24-25.
3. **Ognevyuk V.** Training of education experts in Ukraine: experimental interdisciplinary program / V. Ognevyuk, S. Sysoieva // The advanced science journal, 2015. – Issue 06. – P. 98-103, DOI 10.15550/ASJ.2015.06.098.
4. **Sysoieva S.** The concepts: interactive learning for adult learners / S. Sysoieva // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – № 3-4, 2013. – С. 55-59.

ИНТЕРАКТИВНЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ В ПОСЛЕДИПЛОМНОЙ ПОДГОТОВКЕ ВРАЧЕЙ

Лысенко Александра, кандидат педагогических наук, заместитель директора Института последипломного образования, Национальный медицинский университет имени А. А. Богомольца, бульвар Т. Шевченко, 13, 01601 г. Киев, Украина, a.yu.lysenko@gmail.com

В предлагаемой статье отражены особенности подготовки врачей на последипломном этапе, отмечена целесообразность применения андрагогических принципов обучения в работе с врачами-интернами, обоснована необходимость применения интерактивного обучения в интернатуре, проанализирован практический курс по неотложной помощи, как интерактивный метод формирования компетентности врачей, освещены преимущества интерактивного обучения в контексте становления потребности в непрерывном повышении своей квалификации, стрессоустойчивости, ответственности, способности к работе в команде.

Ключевые слова: андрагогические принципы обучения; интерактивное обучение; последипломная подготовка врачей; практический курс неотложной помощи.

INTERACTIVE TEACHING METHODS IN DOCTORS' POSTGRADUATE TRAINING

Lysenko Oleksandra, PhD in pedagogical sciences, deputy director of the Institute of Postgraduate Education, Bogomolets National Medical University, 13 T. Shevchenka belvedere, 01601 Kyiv, Ukraine, a.yu.lysenko@gmail.com

This article highlights: the peculiarities of doctors' postgraduate training as a specialized stage for skills practicing; noted the feasibility of andragogical education principles in the process of medical interns training in a case of their previous life and professional experience, lack of time, social autonomy, need for rapid implementation of the acquired knowledge and skills, high motivation level; the necessity of the interactive teaching usage during the internship as way for understanding, mastering and creative application of knowledge intensification, motivation increasing, ability for not ordinary thinking formation, effective communication establishing, professional competence improving, knowledge and skills control systems objectification, participants reality changing; the meaning of first aid practical course as an interactive method of doctors' competence forming; the structure of first aid practical course (Introduction to first aid series, Lecture «Causes and prevention of circulatory arrest inspection according to ABCDE scheme, introductory treatment», Practical sessions on patient examination ABCDE scheme, Investigation methods of ensuring the airway, Seminar «Providing first aid in different emergency states», Summarizing and discussion, Discuss and join the second day of training, Stimulating demonstration script teachers, Lecture «Universal algorithm resuscitation», Practical training of Basic Life Support and Automated External Defibrillation, Modeling simulation scenarios on mannequins); the advantages of interactive learning in the context of forming life-long learning necessity, stress tolerance, responsibility, ability to work in a team.

Keywords: andragogical principles of education; doctors' postgraduate training; first aid practical course; interactive learning.